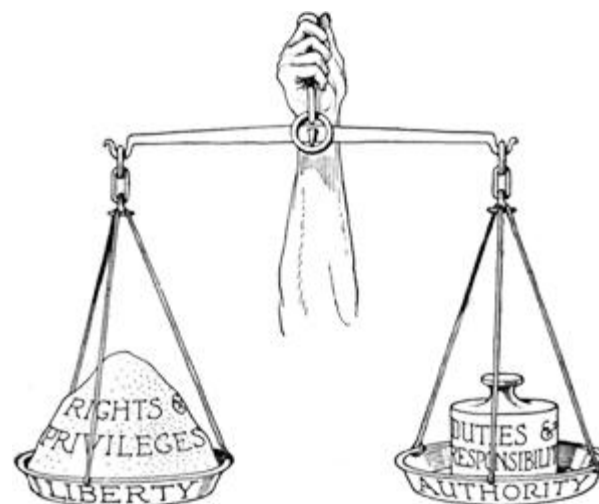

Izobraževanje državljanov prihodnosti: kakšno vlogo + lahko prevzamejo šole?

dr. Avril Keating,
višja predavateljica primerjalnih
družbenih ved
Inštitut za izobraževanje, London

Prvi del: Uvod

+ Cilji

1. državljansko udejstvovanje mladih
2. razvoj evropske politike
3. vloga šol in učiteljev pri razvijanju državljanske zavesti

+ Kaj je državljanstvo?

Pravni status

Politične pravice

Identiteta

Socialne in
ekonomske
pravice (npr.
podpora)

Vedenje

Kompetence/
spretnosti

Vrednote

Kultura
(+ /ali kulturne
pravice)

+ **Državljanstvo = nacionalna država?**

+ Državljanstvo v krizi?

- V zgodnjih devetdesetih letih
  - padec berlinskega zidu in prehod v demokracijo v osrednji in vzhodni Evropi
  - pojav *alternativnih* virov državljanskih pravic in identitete (npr. evropskih)
  - padajoča volilna udeležba (še posebej med mladimi)

- Novo stoletje je prineslo nove izzive
  - migracije, demografski premiki
  - širjenje skupin desničarskih skrajnežev
  - internet + tehnološki razvoj
  - nezaposlenost med mladimi in podaljšan prehod v odraslost

Upad državljanskega udejstvovanja med mladimi

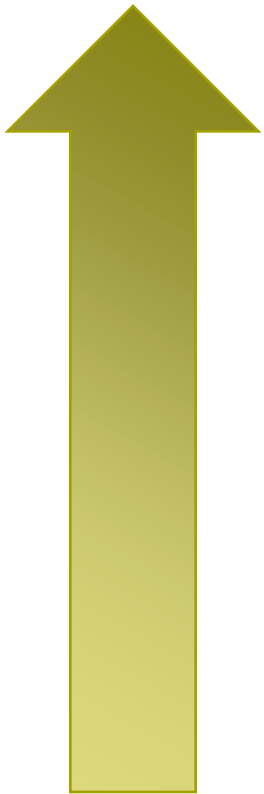

- glasovanje na splošnih volitvah
- članstvo v političnih strankah
- zaupanje v politične institucije

- mladi so apatični?

Transformacija, ne kriza?

- glasovanje je upadlo, a je še vedno najpogostejša oblika sodelovanja
- večja verjetnost protestiranja, posebej na spletu (npr. peticije, bojkoti, demonstracije)
- v ZDA je udeležba v prostovoljnih dejavnostih večja kot pred 30 leti
- visoka stopnja evropske identitete in podpore evropskim vrednotam (kot sta enakost, prosto gibanje)
- veliko razlik med državami

Drugi del:

Odnos med državljanstvom in
izobraževanjem

Reforma izobraževanja

- eksplozija interesa za državljansko izobraževanje – v političnih in akademskih krogih
- nove teorije, politike in izobraževalne iniciative
- veliko reform učnih načrtov, sprememb učbenikov in priložnosti za razvoj učiteljev

+ Panevropske aktivnosti

- Svet Evrope

- izobraževanje za *demokratsko* državljanstvo in človekove pravice (EDCHR)

- Evropska unija

- 2006 ogrodje kompetenc

+ Izobraževanje = državljanstvo

- vse izobraževanje = državljanstvo
- državljani z boljšo izobrazbo = večja verjetnost glasovanja, prostovoljstva
- razlike v dostopnosti izobraževanja/rezultatih = vseživljenjski vpliv na vedenje in odnose državljanov

+ Državljanstvo v učnem načrtu

- Poučevanje skozi različne predmete
  - državljanska vzgoja
  - družbene vede
  - politična vzgoja
  - zgodovina
  - geografija
  - sociologija ipd.

- ima pozitiven vpliv na državljansko učinkovitost, sodelovanje in znanje

+ Državlјanska kultura v šoli

- prenos vrednot in norm tako skozi skriti učni načrt kot skozi formalni kurikulum
- demokratično vzdušje v šoli
- učenje z zgledom

+ Prenos državljanstva v prakso

- Zagotavljanje priložnosti za sodelovanje
  - vodstvene strukture v šoli – npr. šolski svet
  - sodelovanje skupnosti
  - zbiranje denarja za dobrodelne namene

- Sodelovanje v adolescenci napoveduje sodelovanje v odraslosti.

Tretji del

**Nove politike in prakse v državljanski vzgoji –
panevropska perspektiva**

+ Od državne vzgoje do državljanske vzgoje ...

■ Ključne lastnosti državljanske vzgoje

- veliko vsebine, osredotočenost na znanje
- didaktično učenje
- minimalno sodelovanje posameznih državljanov (*glasovanje, prostovoljstvo, dobra dela*)
- ključne vrednote: patriotizem, lojalnost narodu
- osredotočenost na narodno državo, nacionalne institucije, ipd.
- ne le promocija patriotizma, tudi izločanje drugih

+ Državlјanska vzgoja

- manj poudarka na preizkušanju znanja ... več na spretnostih, sposobnostih, politični pismenosti
- manj učenja na pamet ... več aktivnega učenja in kritičnega mišljenja
- aktivno sodelovanje posameznih državlјanov (*glasovanje, prostovoljstvo, v šoli + odločitve lokalne politike (npr. v šolskih svetih)*)

+ Ključne spretnosti

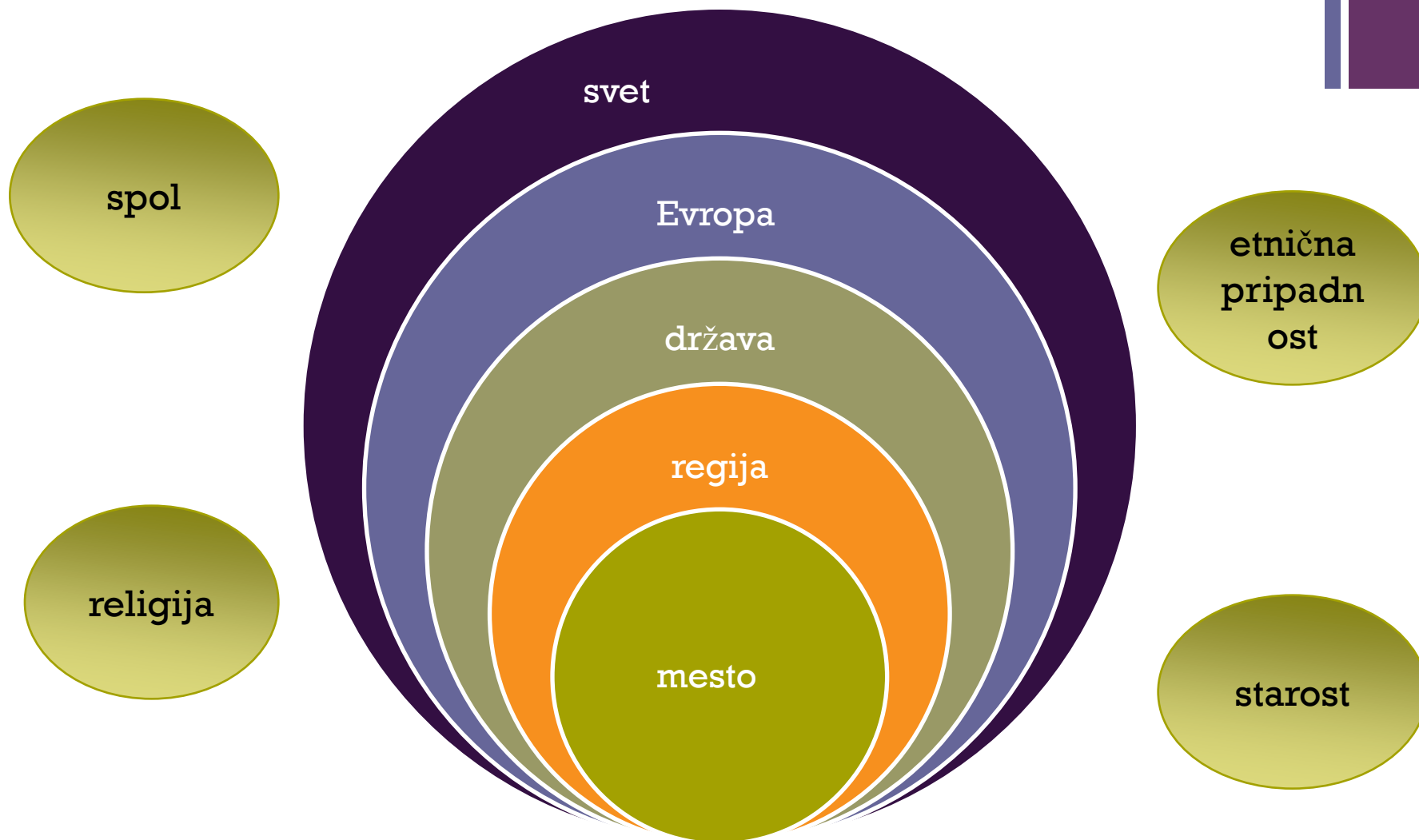
- politična pismenost
- kritično mišljenje
- reševanje težav brez konflikta
- javni diskurz in komunikacija
- medkulturna komunikacija

- v zadnjem času se v politiko dodajata tudi finančna pismenost in digitalno državljanstvo

Ključne vrednote

- spoštovanje demokracije in človekovih pravic
- toleranca in enakopravnost
- solidarnost in vzajemnost
- odgovornost
- pripravljenost za sodelovanje v svoji skupnosti/skupnostih

+ Številne prekrivajoče se identitete

+ Izobraževanje za nacionalno identiteto?

- še vedno pomembno
- patriotizem/nacionalna identiteta sta določena na novo
- sedaj sta bolj inkluzivna
- toleranca in odprtost = sedaj pomemben del patriotizma

Četrto delo

Veliki državljanski eksperiment – ugotovitve
presoje učnega načrta v Angliji

+ Državlјanska vzgoja v Angliji

- predstavljena kot obvezen predmet za srednje šole v Angliji v letu 2002 (Škotska, Wales in Severna Irska imajo svoje politike)
- pomemben premik v politiki – potrebna velika sprememba kulture
- sedaj del široke palete politik za promocijo javne prenove in sodelovanja, tako med mladimi kot odraslimi

Cilji učnega načrta: 2001

+ Pristop v celotni šoli

+ Različni modeli prenosa

- ni v obliki tradicionalnega predmeta v učnem načrtu (npr. eno uro na teden)
- politika 'nežnega dotika' s strani vlade
- šole oblikujejo svoje lastne priložnosti za poučevanje in prevzamejo pristop, ki najbolj ustreza okoliščinam in potrebam posamezne šole

+ Deset let kasneje ...

- Šole so sprejele različne modele prenosa:
  - 'diskretno' poučevanje
  - povezani predmeti (npr. povezovanje državlanske in verske vzgoje)
  - poučevanje preko celotnega učnega načrta
  - dogodki v obliki združenega urnika (npr. teden državljanstva)
  - pristop za celotno šolo (zbori)

Ne le v učilnici ...

- **Veliko** več priložnosti v šolah za glas učencev in sodelovanje v sprejemanju odločitev glede šole.
  - Večina šol ima sedaj svet učencev.
  - Številne izvajajo raziskave in posvete z učenci.
  - Ponudba obšolskih aktivnosti je širša.
  - V nekaterih šolah učenci sodelujejo v šolskih odborih.

+ **Toda nekateri izzivi še ostajajo**

...

- Nekateri učitelji niso prejeli potrebnega usposabljanja.
- Učitelji imajo težave s poučevanjem političnih in pravnih tem.
- Šole so razširile priložnosti za sodelovanje učencev, a učenci niso pokazali velikega zanimanja.

Več izzivov ...

- Demokratična šolska kultura – le vaja v risanju kljukic?
- V nekaterih šolah poučevanje državljanstva ni prioriteta – učenci ne prejemajo državljanske vzgoje, ki si jo zaslužijo.

Nekaj nasvetov ...

1. Oblikujte ločen predmet v učnem načrtu s formalnim, a fleksibilnim predmetnikom.
2. Zagotovite usposabljanje za učitelje in trajno strokovno izpopolnjevanje.
3. Preverite, ali so državni preizkusi obvezni.
4. Zagotovite podporo oblikovalcev politik in višjega vodstva v šoli.
5. Razširite možnosti učencev za aktivno sodelovanje znotraj in zunaj šole.

+ Novo *državljanstvo* za učni načrt 2014

- več poudarka na politično znanje in politično pismenost
- več poudarka na zakon, pravni sistem in pravice
- manj poudarka na identitete/vrednote
- uvajanje finančne pismenosti – a v dokaj omejenem obsegu

+ Četrty del:

Komentarji in zaključki

+ Zaključki

- Državljanstvo je pomembno, kompleksno in se nenehno spreminja.
- Vrednote, vedenje in odnos državljanov ni podedovan, temveč priučen.
- Šole igrajo pomembno vlogo v tem procesu učenja, tako posredno kot neposredno.
- Posebej je potrebno paziti na enakovrednost vnosov in iznosov.

+ Prihodnji in trajni izzivi za šole, družbe in državljane

- politično udejstvovanje – glasovanje
- enakopravnost in vključevanje
- digitalno državljanstvo in varnost
- finančna pismenost

+ Več informacij ... dodatno branje

- *Državlјanska vzgoja v Evropi: Evropske politike, nacionalne prilagoditve in odnos mladih* (Palgrave, v tisku. Pričakovano spomladi 2014)
- ICCS evropsko poročilo o odnosu mladih (Kerr idr. 2010) in ICCS enciklopedija
- Eurydice poročilo o državljanski vzgoji v Evropi (2012)

+ Več informacij ... pomoč pri poučevanju

- Svet Evrope – spletna stran o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekove pravice:
  - plakati, letaki
  - smernice za učitelje
  - materiali in načrti ur v okviru programa Living for Democracy
- Center European Wergeland – posebej za priložnosti za dodatno strokovno izpopolnjevanje učiteljev